# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN-NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 257. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 3. падолиста, 1923. VOL. XXXI. No. 257. Jersey City, N. J., Saturday, November 3, 1923. THREE CENTS


## УРЯД ПОБОЮЄТЬСЯ РОЗБИТТЯ ПЕРЕГОВОРІВ ФРАНЦІЄЮ

ВАШІНҐТОН, 1. падолиста. — Американський уряд, котрий досі не звертав уваги на безупинну балаканину французького премієра Пуанкаре, починає вже висказувати побоювання, що коли Пуанкаре не перестане далі повтаряти французькі застереження, що наближаюча економічна конференція не сміє обнижити военного відшкодовання, то він доведе до зірвання переговорів.

### ВИЛСОН ЗАКИДАЄ ҐЮЗОВИ БРАК РІШУЧОСТИ

ВАШІНҐТОН, 1. падолиста. — Бувший американський президент Вилсон збирається виступити з нагоди ювилею дня завішення оружа (армистіс дей) з публичною заявою про акцію американського уряду для полагодження европейського замішання. На думку Вилсона, секретар стейту Ґюз добре думає, але поступає за мало рішучо; се й може розвалити його акцію.

### ҐУБЕРНАТОР ПЕРЕД СУДОМ

ОКЛАГОМА СИТІ, 1. падолиста. — Ґубернатор стейту Оклагоми Волтон станув нині перед своїми обжалователями в палаті стейтового сенату. Волтонові адвокати, яких було аж пять, старалися дістати відложеніе розправи для кращого приготовання справи, викинення зі суду всіх сенаторів, що належуть до Ку-Клакс-Клена і таке инче, але сенат відкидав кожде його домаганне подавляючою більшостю. Остаточно суд визначив перше переслуханне ґубернатора на завтра.

### ВИПОВІДАЮТЬ ВІЙНУ ПИНШОВИ

ВАШІНҐТОН, 1. падолиста. — „Товариство для поборювання 18. (прогибіційної) поправки до американської конституції" відбуло тут конференцію, на котрій рішено повести завзяту боротьбу проти кандидатури пенсилвенійського ґубернатора Пинша на уряд президента Злучених Держав.

### СТРАЙК МАЙНЕРІВ В ПИТСТОНІ

ПИТСТОН, Па., 1. падолиста. — Майнери твердого вугля проголосили страйк всіх майнерів, занятих в підприємстві Пенсилвенія Ковл Ко. в окрузі Питстона.

Майнерська юнія пробувала здержати страйк, поки вона не навяже переговорів з підприємством, але майнери не послухали. Наперед вийшли на страйк робітники трох закопів, а опісля яких 10,000 майнерів сього округа.

### ЗА РОБІТНИЧУ ЗАПЛАТУ НА ЗЕЛІЗНИЦЯХ

КЛІВЛЕНД, Огайо, 1. падолиста. — У відповідь на домагання зелізничих робітників підняти їм робітничу заплату, кількасот зелізниць зажадало від юній згоди на знесенне півторазовоз заплати за переробі. З огляду на те, що з кінцем жовтня вийшов цілий ряд робітничих контрактів, тепер ведуться переговори про нові умови.

### ВСЕ ЩЕ ДЕРЖАТЬСЯ КАНДИДАТУРИ ФОРДА

ДІТРОЙТ, 1. падолиста. — Клюби, орґанізовані для попирання кандидатури Форда на президентуру, не проявляють великого заклопотання нападами на Форда зі сторони сенатора Кузенса, але кажуть, що далі будуть вести свою аґітацію. Збираються вони на конференцію на 12. грудня сього року.

### ФОРД БУДУЄ ФАБРИКИ В КАНАДІ

ТОРОНТО, Онт., Канада, 1. падолиста. — Генрі Форд заявив ґазетярам, що він видасть сього року 10 міліонів долярів на побудованне нових фабрик в ріжних частях Канади.

### РОБОТИ В КАНАДІ

ОТАВА, Канада, 1. падолиста. Домініяльне бюро статистики виказує, що число працюючих робітників сього року троха менче, як воно було в той самий час минувшого року.

### КЛОПОТИ УРЯДУ ЧЕРЕЗ ПРОГИБІЦІЮ

ВАШІНҐТОН, 1. падолиста. — Хоча департамент стейту вже дійшов до ясного порозуміння з англійським урядом щодо виконування американського прогибіційного закона на повнім морю, департамент судівництва підносить проти сеї залагоди сумніви щодо її законности.

### ПЕРЕПЛАЧУВАННЄ ВУГЛЯ

НЮ ЙОРК, 1. падолиста. — Міська комісія для розсліду добування вугля прийшла до переконання, що твердого вугля є в Америці подостатком та що покупці платять за високі ціни за нього.

### ЛОЙД ДЖОРДЖ ПРО ЗАСЛУГИ АМЕРИКИ ДЛЯ АНҐЛІЇ

НЮ ЙОРК, 1. падолиста. — Виголошуючи свою послідну промову на американській землі, Лойд Джордж підносив значінне повстання Злучених Держав для Анґлії. На його погляд, відорванне англійських кольоній в Америці від Анґлії звернуло увагу Анґлії напотребу людяного трактовання кольоній та посередно зробило Анґлію найбільшою кольоніяльною силою в світі.

### АҐІТАЦІЯ ЗА ВИДАТКАМИ НА ЗОРУЖЕННЯ

ВАШІНҐТОН, 1. падолиста. — Секретар війни Вікс виступив з публичним закликом за скріпленнєм оборонної служби Злучених Держав, себто за побільшеннєм видатків на фльоту та армію.

### 23 ІМІҐРАНТІВ УТЕКЛО З ЕЛИС АЙЛЕНДА

НЮ ЙОРК, 1. падолиста. — З італійського корабля Данте Аліґієрі утекло вчора 23 італійських іміґрантів. Утечу спостережено, коли корабель вивадував іміґрантів на Елис Айленд.

### "ПАРТІЇ БУДУТЬ УНИКАТИ ПИТАННЯ ПРОГИБІЦІЇ"

ШИКАҐО, 1 падолиста. — Федеральний сенатор Пепер заявив в своїй промові перед одним жіночним клюбом, що після всякої правдоподібности ні одна партія не займе рішучого становища в справі прогибіції при слідуючих президіяльних виборах.

### УНІВЕРСИТЕТ ПРО ЗЕМЛЕТРУС В АМЕРИЦІ.

Джорджтавнський університет заявляє, що його обсерваторія зазначила в середу коло 3. години сполудня кілька легких потрясень землі, але він не може з певностю означити, де саме сі потрясення були викликані. Директор обсерваторії зазначує, що на всякий случай осередок потрясень не лежить далеко від Вашінґтону.

### СОБАКИ НАЙКРАЩИМИ АЛЯРМАМИ ПРОТИ ВЛОМІВ

Ріжні підприємства обезпечення проти вломів згідно заявляють, що найкращою осторогою перед вломом є собака. Тому вони ракують низчу премії за обезпеченне проти влому всім тим, що держать на обезпеченій власности псів.

### ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ПРИНЯЛА НОВИЙ СТИЛЬ.

Вища влада православної церкви на Україні і в Росії постановила, починаючи від 25. грудня ц. р., обходити всі свята церковні по новому стилю. Таку саму постанову приняв недавно собор грецької православної церкви в Константинополі. Треба зазначити, що зміна в православній церкві календаря не є нарушеннєм ні догми ні "благочестія". Старий календар, якого придержувалась дотепер східна церква, був уложений ще перед Різдвом Христовим при римськім цісарю Юлію Цезарі і длятого називається Юліянським. Календар сей був виправлений при Папі римськім Григорію і введений в життє в 1582 році і називається Григоріянським. По сьому календарю числить тепер весь культурний світ.

### АРЕШТОВАННЯ В БЕРЕЖАНАХ.

Львівське "Діло" пише: Дня 1. жовтня с. р. в Бережанах арештовано студента Сеника і учителя Стефанишина "за большевизм". Арештованих придержано на поліції через 2 дні, а дня 3. жовтня спровадила їх поліція до арештів суду окружного, не предкладаючи ані донесення, ані не конкретизуючи закидуваниж їм вчинків.

День 27. 9. 1923 арештовано в Залужу, повіт Рогатин студентку мед. Марію Харишівну під замітом шпигунства. Донесеннє своє оперла поліція на тім, що Марія Харишівна леґальною дорогою придбала заграничний пашпорт на Крим. На жалобу арештованої Радна Палата порішила випустити її на волю, одначе прокуратор спротивився тому рішенню і акти відійшли до порішення апеляційним судом у Львові. Арештована в почуттю своєї невинности по своїм переслуханню хотіла кинутись на брук з вікна II. поверха, в чому перешкодив судовий возний. Жіноча громада заопікувалася арештованими.

А ось один випадок; Іван Богач, урядовець кооперації. Нар. Дім'' в Бережанах навязав зносини зі селами для скупу яєць до кооперативи і в тій цїли в неділю дня 30. вересня, 1923, виїхав до села Конюх враз з люстаратором Союза кооператив п. Іваном Сеником для переведення на місци купецьких трансакцій. Дня 1. X. 1923. Польська поліція перевела ревізію у Богача; арештувала його і придержала до вечера на комісаріяті поліції під замітом проти державної діяльности з приводу виїзду на село. Над вечером поліція відпустила Богача додому під умовою, що він не буде стрічатися з арештованим Іваном Сеником і Антоном Стефанишином. З приводу того арешту прикра несподіванка стрінула жінку урядника п-ню Анну Цуприкову. Дня 1. жовтня, 1923, замісивши тісто, вибралась до кооперативи на закупно, о годині 8. рано її придержано, спроваджено на комісаріят поліції, де остала під арештом до год. 5. вечером. Арештованій закидувано, се що вона купуючи якісь віктуали в кооперативі "Народній Дім" говорила з урядовцями кооператив Богачем і Сеником. П. Цуприкова постила на поліції цілий день, а діти дома голодували.

### БІЛОРУСЬКИЙ РУХ В АМЕРИЦІ.

З Шикаґо повідомляють, що білоруський рух в Америці, осередком котрого став стейт Илиной, поширюється з неослаблюючою силою. Усюди закладаються нові орґанізації і з усіх боків йдуть листи до Шикаґо з просьбою о інструкції, літературу, часописі і т. п.

Дня 2. жовтня прибув до Шикаґо уповноважнений делеґат з краю, звісний білоруський політичний діяч і публіцист Язеп Воронка, який дав 28 жовтня в Шикаґо публичний виклад в білоруській мові на тему: "Білорусь пді теперішню пору".

Кромі звичайної орґанізаційної праці, вечерів з добродійними ціллями, лекцій і др. Білоруське Народне Товариство вже приступило до видання свого першого ілюстрованого місячника під назвою: "Сонце Білоруси", який має появитись 15 падолиста с. р.

При Товаристві зорґанізована білоруська бібліотека, яка дістає книжки й ґазети з усіх земель Білоруси. Управа Товариства почала від довшого часу збирати жертви на політичних вигнанців, сиріт і на білоруські школи на землях занятих Польщею.

### ВИСИЛКА СОВІТСЬКИХ ГРОМАДЯН В ЯПОНІЇ.

З наказу токійської поліції всім Росіянам, які прибули до Японії з совітськими паспортами з совтської Росії і Далекого Сходу на протязі останніх тижнів, запропоновано через днів залишити Японію і виїхати до Китаю чи до Росії.

———o———



## ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР ПУАНКАРЕ РОЗБИВАЄ ЗАПОВІДЖЕНУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ПАРИЖ, 1. падолиста. — Французький премієр виголосив нині промову, в якій заявився іменем Франції за обмеженнєм прав заповідженої міжнародньої конференції у справі „военних відшкодовань" Німеччини для аліянтів. Він заявив, що Франція під жадною умовою не зґодиться на зменьшенне того відшкодовання, але стоїть і надалі при домаганню неодмінного виконання постанов версайського мирового договору.

Він сказав, що заповіджена конференція може обговрити лише такі питання:

1. — Теперішньої спроможности Німеччини до плачення „военних відшкодовань".
2. — Нових способів плачення.
3. — Обнови німецьких фінансів.
4. — Нової німецької монетарної системи.

Лише про такі питання, каже Пуанкаре, може говорити конференція, а не про висоту відшкодовання, яку вже усталено раз на все.

Він заявив, що Німеччина сама винна за своє фінансове банкротство, бо вона його систематично орґанізувала і перевела.

### В АНҐЛІЇ БОЯТЬСЯ, ЩО АМЕРИКА ПОКИНЕ ЗАПОВІДЖЕНУ КОНФЕРЕНЦІЮ ЧЕРЕЗ ФРАНЦІЮ

ЛОНДОН, 1. падолиста. — В тутешніх урядових кругах бояться, що французький премієр Пуанкаре може розбити заповіджену конференцію через своє непримириме становище у справі „военних відшкодовань" Німеччини.

Британські урядовці кажуть, що впертість французького правительства може довести до того, що Америка покине конференцію. І так, кажуть вони, тяжко було її втягнути, а відтак, якби тепер покинула, було би ще тяжше, або й цілком неможливо.

Далі, кажуть вони, що усуненнє Америки спричинило би упадок німецького правительства Штреземана, яке і так висить на волоску, а потому могла би повстати загальна анархія в цілій Німеччині.

### ПАРАДА ФАШІСТІВ В РИМІ

РИМ, 31. жовтня. — Нині відбулась тут велика парада з нагоди перших роковин входу фашістської армії до столиці Італії. Нині перейшло улицями Риму 8,000 фашістів в однострoях, а між ними і їх основник, премієр Беніто Муссоліні, якого публика найбільше витала.

### БОЛЬШЕВИКИ З МОСКВИ КЕРМУВАЛИ БУНТАМИ В БОЛГАРІЇ

СОФІЯ, столиця Болгарії, 1. падолиста. — Больгарське правительство перевело докладні допити і слідство у справі останніх проти-державних бунтів в Болгарії.

Доходження виявили і ствердили, що сі бунти роблено за почином і грішми московського „третього інтернаціоналу", який навіть кермував усіми тими бунтами.

Доказів слідства вжиє болгарське правительство для заборони комуністичної партії в Болгарії.

### БОЛЬШЕВИКИ СПОДІВАЮТЬСЯ РЕВОЛЮЦІЇ В НІМЕЧЧИНІ

РИҐА, столиця Латвії, 1. падолиста. — Тут одержано депешу з Москви, яка повідомляє, що російська комуністична партія розіслала взірці аґітаційних промов, які мають аґітатори виголошувати дня 7-ого с. м. з нагоди роковин большевицького перевороту в Росії.

Там сказано, що Росія заключила союз з Німеччиною для скріплення свого впливу в міжнародній політиці, а далі, що нова німецька революція отворить вигляди для тісного економічного союза між советською Росією і комуністичною Німеччиною. У тих взірцях до аґітації подається між іншим такий клич: „Німецький паровий молот і російське збіже завоюють увесь світ".

### ЗАСУДЖЕННЄ НА СМЕРТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ КОМІСАРІВ

МОСКВА, 1. падолиста. — Нині засуджено тут на смерть 18 осіб, а 23 на тюрму.

Засуджено їх в процесі 68 обжалуваних о хабарництво і перекупство.

Засуджені були урядовцями в морському технічному департаменті.

### ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД ВЖИВАЄ ВІЙСКА ПРОТИ РОБІТНИЦТВА

ВАРШАВА, 1. падолиста. — Зелізничий, почтовий і трамваєвий страйк упадає з кождим днем. Нині, завтра він може цілком упасти.

Страйк зломив польський уряд, котрий віддав зелізниці під військову управу.

Публика приняла сей запорядок спокійно, але робітники держаться в єдности і кождої хвилі можна сподіватись нового загального руху робітництва у зорґанізованню нового страйку.

### ПОЛЬСЬКА ШЛЯХТА САМА ХОЧЕ СТВОРИТИ ПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БАНК

ВАРШАВА, 1. падолиста. — Англійський плян створення польского державного банку для видачі банкнотів, як кажуть, не дасться перевести в діло. Натомісць польська шляхта сама хоче зорґанізувати такий банк. Граф Потоцький хоче зібрати польську шляхту і дістати від неї підписку на 150,000,000 золотих франків на зорґанізованне польського державного банку для видачі банкнотів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА: | |
|---|---|---|---|
| Three cents a copy | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates. | | В Джерзи Сіті і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

# УРЯДНИКИ ЧИ ЧЛЕНИ?

Завівся в нас здавна такий звичай, що коли треба робити якусь роботу, ми зараз вибираємо для неї комітет. Коли збори прийдуть до переконання, що треба виконати якусь роботу, вказану одним зі зібраних, та ухвалюють сю роботу зробити, то неминучо зараз хтось другий поставить внесенне на вибір для сеї справи спеціяльного комітету, і збори одноголосно ухвалять вже й перше внесенне, про потребу сеї роботи, й друге, про потребу комітету.

Таке буває й по других народах. Однак, у других народів вибрані комітетові знають, що приймають вибір, їм треба працювати, а загал членів, що підносив руки за вибором комітету, знає, що комітет самий роботи не зробить, як йому не поможе кождий член. Там кожда рука, яка підносилася за ухвалою, вважає своїм обовязком приложитися до ухваленої роботи.

В нас воно інакше. Ми вибираємо комітети на те, щоби самим роботи не робити, не цікавитися, за неї й вухом не вести. Комітети в нас на те, аби вони робили або не робили, але нам дали спокій. На те ми вибираємо комітети, на те ми часто й вибираємо уряди.

Через те в нас всякі публичні роботи, коли йдуть, то йдуть силою та працею одиниць. Через те наша національна робота ледво животіє. Коли другі народи йдуть по дорозі поступу семимилевими чоботами, наш національний поступ ледво ногами волочить.

Возьмім хочби для приміру запомогову організацію. Кілько то в наших організаціях членів, які думають, що вони сповнили вже всі свої обовязки супроти організації, себто супроти себе самих, як вони вибрали уряд або делеґата на конвенцію. При такій низькій свідомости загалу членів не може поступати запомогова організація. Вона буде поступати аж тоді, коли кождий член буде вважати своїм обовязком поширяти свою організацію так само, як кождий жовнір вважає обовязком воювати проти ворога.

# ОДИНОКИЙ ВИХІД.

Положення українського народа під польською окупацією зводиться передусім до положення українського селянства, бо серед населення західно-українських земель, що попали під польську владу, значну більшість становлять селяни.

Яке положенне сього селянства, відомо. На загал, воно подібне до положення перед війною. В своїй масі воно малоземельне або й зовсім безземельне. Значить, воно має землі менче, як потреба на прожиток. Се не значить, що землі на Україні нема. Се значить лишень, що українській селянській масі під Польщею заборонено до землі доступ. Перед війною сей доступ був хочкуди свобіднійший. Нині на дорозі українського селянина до української землі станула польська влада, з жандармом, судом, тюрмою. Перед війною стояв там польський дідич, нині стоїть весь польський народ, попри дідича, міщух та ксьондза, польський хлоп та польський робітник, словом, цілий польський нарід.

Положенне українського селянина під польською окупацією і під другими зглядами гірше, як воно було під австрійсько-польською окупацією перед війною. Теперішна влада без сорому йде до його знищення.

Перед війною український селянин мав ще один вихід з положення, якого він не має нині. Він міг забратися зі своєї землі та їхати в світ за очи. Нині його не пускають злидні, не пускає польська влада, цурається московська влада на східній Україні та американська влада в Злучених Державах.

Всі давні виходи для українського селянина замкнені. Він нині представляє зі себе величезну творчу силу, здушену зовнішними силами зі всіх боків.

Який вихід з сього стану? Такий, як був все, кілько разів суспільну силу закуто в диби. Коли закута сила не має природного виходу, вона силою роздирає начинне, що її здержує. Як пара, здушена в кітлі, розсаджує котел, щоби увільнитися.

Природний вислід польського утиску може бути лишень один: зрив української селянської маси проти польської окупаційної сили. Назвім се національним повстанням, чи селянським бунтом, чи революцією, суть останеться одна, бо не в назві суть, а в річи.

І колиб так ворогам знова вдалося здушити сю силу та взяти її в карби, то знова вона буде кріпнути в собі, поки знова не збереться розривати неволі. Се природні сили закона, проти котрих не порадить ніяка сила в світі. Не порадила їм сила царів, не порадить на неї сила польського народу.

Кождому, що розуміється на розвою суспільних сил, такий вихід так само ясний, як ясний вибух кітла людині, що розуміє на діланню фізичних сил. Польське засліпленне на природну неминучість не здержить природного розвою, як не здержує вибуху кітла те, що машиніст, запившись коло кітла не думає про можливість його вибуху.

До сего нам треба приготовитися.



# ПРО РІДНУ ШКОЛУ В ГАЛИЧИНІ.

(Писмо зі Львова до Америки).

—o—

До Хвального Виділу Стов. „Зоря", від. 69 У. Н. Союза, на руки Предсідателя Вп. Громадянина Олександра Плескуна в Ню Йорку.

Ми одержали ласкаву жертву Хвального Товариства в квоті 20 дол. (двайцять долярів) вислану чеком на адресу: „Земельний Банк Гіпотечний" у Львові. За сю жертву складаємо на руки Хвального Виділу найсердечнійшу подяку всім Впов. Жертводавцям.

Осміляємося просити Хвальний Виділ, щоби й на будуче памятав про „Рідну Школу". Завданням нашого Товариства є зміряти до того, щоби як найскорше в кождій громаді була своя українська народня школа а по місточках і містах виділові, середні і фахові школи так, щоби початкову науку, виховання і середне та фахове образування українська дітвора й молодь побирали в своїх українських школах. Бо лише своя рідна українська школа виховає ідейних громадян!

Досі удержується стараннем нашого Товариства 27 всенародніх шкіл а то: 2 дівочі, 2 хлопячі а 23 мішані, з того 21 в містах а 6 по селам. В сих школах учить 154 учителів а побирає науку близько 5,000 учеників(ць).

Коли зважимо, що чотири міліони українського населення в Галичині має одну одиноку державну українську школу ім. М. Шашкевича уЛьвові а позатим нема ні в одному місті державної української школи, а в українських селах або нема ніякої школи, або є польські і лише десь-не-десь є одноклясова українська школа, так пізнаємо страшну дійсність, що українська дітвора за малими виїмками або виростає без науки або учиться в чужій школі, яка скривлює їх душі і характери.

Крім народних шкіл удержується старанням нашого Товариства 7 учительських семинарів а то один мужеський, пять дівочих і один мішаний, два семинарійні курси, 10 ґімназій і один ґімназійний курс, одну реальну ґімназію для дівчат у Львові, яку саме сього року отворено і промислові курси доповняючі.

Коли порівнаємо стан наших шкіл зі станом посідання польських шкіл, так пізнаємо, що на шкільно-освітнім полі стоїмо дуже далеко позаду Поляків.

Одно T. S. L. (Тов-о Школи Людової) удержує близько 500 народніх шкіл, 55 шкіл і доповняючих промислових курсів. 117 курсів для неграмотних, 17 захоронок, 20 бурс, 3,176 читалень, випожичалень і бібліотек, 79 людових домів, 2 реальні ґімназії, 2 семінарі і 5 виділових шкіл. Проф. Сікора, 24-літний діяч T. S. L. дав почин до призбирання великого 100 міліярдового фонду на будову 10.000 (десять тисяч!!) польських шкіл, які протягом 3—5 літ мають повстати по українських громадах від Карпат аж по Пинські Болота, щоби прискореним ходом спольонізувати українське населення.

Крім T. S. L. працюють на шкільно-освітнім полі ще й прочі польські Товариства — а всі вони ведуть свою працю пляново і послідовно, одержуючи від польської суспільности велику матеріяльну і моральну піддержку.

Попри приватні польські шкільні установи з усею силою працює над нищеннем українських шкіл державна верховна шкільна влада, Шкільна Кураторія — давніща Шкільна Краєва Рада. Від 1919 року до 1922. р. завдяки Шкільній Кураторії стан посідання українських народніх шкіл зменшився о 682 школи а стан посідання польських народніх шкіл збільшився о 335 школи. Де ніяк не можна було перемінити української школи на польську, там перемінено її на утраквістичну (польсько-українську) і таких шкіл є на нашій землі 385.

У деяких чисто українських повітах як прим. Чортків, Теребовля, Броди маємо всього по 13 українських шкіл, в повіті Збараж 15. В старосамбірському повіті зі 41 укр. шкіл остало лише 6, а польських з 9 зросло на 51! В наслідок того, коли до війни лише 150,000 української дітвори побирало початкову науку в польських школах, то тепер поверх пів міліона або зовсім не побирає науки або побирає її в польських школах.

Щоби не допустити до витворення конечно потрібних кадрів українського учительства, Кураторія нищить одиноку на цілу Східну Галичину державну українську учительську семінарію у Львові, закриваючи постепенно шкільні роки. І так вже закрито 1 рік — а до того введено примусово утраквізм перемінюючи викладову мову деяких предметів з української на польську. Одночасно приділила Кураторія до українського семинаря у Львові учителя Поляка і доручила йому науку ґеоґрафії та історії у польській мові.

Нагляд над українськими середніми школами доручено інспекторам-Полякам, усуваючи інспекторів-Українців.

Приглянься як представляється у Східній Галичині стан середніх шкіл.

а) Учительські семинарі: польських є 12 державних і 9 приватних; утраквістичних 8 державних; українських 1 державний і 9 приватних. Значить на загальне число 50 учительських семинарів є лише 10 державних, приватних українських учительських семинарів, себто пята частина.

б) Ґімназій ріжних типів: польських державних 53, приватних 40; українських державних 7 і приватних 11. Отже 78% українського населення Східної Галичини має державних і приватних українських ґімназій шесту частину.

Се не вдоволяє Поляків і вони стараються тих кілька державних українських середніх шкіл перемінити на польські.

Ми представили Світлому Виділови коротко оплаканий стан українського шкільництва і звертаємося з уклінним проханням о ласкаву постійну допомогу „Рідній Школі". Щоби могти успішно протиділати польонізації українського шкільництва, на се треба міліярдів польських марок і сю квоту українське громадянство мусить зложити. Обовязок платити постійний місячний податок на „Рідну Школу" у висоті одного проценту від місячних приходів відноситься до всіх Українців без огляду на їх місце перебування. Для переведення оподаткування на „Рідну Школу" у Вашій громаді булоби вказаним отворити при Вашім Товаристві осібну секцію „Рідної Школи", яка доложилаб старань, щоби ні одна українська одиниця не відказалася заплатити однопроцентовий податок, Секція „Рідної Школи" повиннаби зорґанізувати аматорський гурток і хор, які улаштувалиби ріжні вистави і концерти на дохід „Рідної Школи".

Сподіємося, що Світлий Виділ розуміючи велику вагу „Рідної Школи" стане щирим речником її ідей і всіми силами буде її піддержувати так матеріяльно як і морально, за що вже наперед складаємо найсердечнійшу подяку.

Ласкаві жертви просимо слати чеками виставленими на адресу: Українське Педагоґічне Товариство, Львів, Ренок 10, II. пов. а платними в однім з американських банків, бо за такі чеки тут більше платять.

Дякуючи ще раз щиро-сердечно за ласкаву память про „Рідну Школу" остаємо з правдивою пошаною

ГОЛОВНА УПРАВА УКР. ПЕД. ТОВАРИСТВА:
**М. Галущинський** заст. гол.
**Я. Яцкевич,** секретар.
Львів, 26-го вересня, 1923.



# МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316 повідомляє, що місячний мітинґ відбудеться в четвер, 8. падолиста о годині 7.30 вечером під ч. 102 Джойнер ул. Проситься всіх членів, щоби явились на мітинґ і вирівнали свої залеглости. На цім мітинґу будесь ставити кандидатів на рік 1924 на предсідателя, касієра і секретара, а в грудни відбудесь голосованне бальотами. Рівночасно повідомляється, що будесь принимати нових членів без вступного до товариства і до У. Н. С. Кождий член товариства повинен привести зі собою одного нового члена, а обовязком кождого члена вписати свої діти до Укр. Молодечого Союза. — Н. Стрілець, предс.; О. Мачинський, секр.



# ПОМОЖІТЬ УКРАЇНСЬКИМ ПИСМЕННИКАМ ВЧАСІ ТЕПЕРІШНЬОГО ЛИХОЛІТТЯ

Українських письменників, головно на вигнанню в Европі, жде сеї зими голод, крайний голод і крайна нужда.

Засудив їх на таку долю теперішний бездольний стан українського писменства у хвилі лихоліття нації.

Дозволимо, аби з голоду і холоду замовкли наші писменники? Таж памятаймо, що як замовкне мозок і серце України, то замовкне на якийсь час і ціла нація!

Ми до сього не повинні допустити і жертвами з Америки помогти їм перебути лихоліттє і серед нього далі працювати для української культури.

Поміч найкрасше посилати через Товариство Помочі Писменникам.

Адерса така:
**Tovarystwo Pomochi Pjsmennykam, 831 Lamberton St., Trenton, N. J.**

# З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

## ПРО ПРОМОВУ ВІТОСА.

**(З холмського тижневика Наше Життя).**

У второк 9. жовтня с. р. премієр Вітос виголосив в польському сойму урядову промову.

Сучасний уряд Польщі є хієнопястовський (вшехпольско-людовий). Отже міністер Вітос дав справозданне цього реакційного уряду, — був сказати ґрамофоном його.

Живемо в часи надзвичайно важні і трудні. Гадалось почути від премієра Польщі розясення попередньої політики "републиканського уряду" і плянів дальшої... справжньої політики по оздоровленню Польщі, а не лише якихсь середньовічних плянів дальшого національного наступу на українського хлопа "східніх кресів"...

Гадалось почути розясненне причин такого катастрофального стану фінансів, коли і "даніна" і податки гарно стягаються з дрібних господарів-обивателів, а "кляси богатші не платять податків?...".

Чому це так, що маємо цього року гарний урожай, але фунт чорного хліба коштує нині 8 тисяч марок?

Вивіз товарів з Польщі перевисшує привіз і є в державі досить ліса, камінного вугілля, нафти, соли, фабрик для виробництва, але дефіцит знову фіґурує в буджеті Польщі в дивовижних цифрах? і т. д. і т. д.

Отже премієр Вітос не спромігся дати якихось поважних річевих розяснень в усій масі державно-господарчих і політично-правних питань сучасного моменту. Немов кепський ученик в клясі, скаржився він на злі обставини, на тяжкі наслідки ще великої війни европейської (тоді, як навіть наші Українці-селяни уже в більшости відбувались і розгосподарились після війни!); ще плакався на злих сусідів — на Німця, Росію, Литву, Ґданськ, на 35% "мнейшисьці народових" в Польщі, на працю комуністів, накінець — на опозицію лівиці, "котра шкодить Польщі".

В кепського ученика завсіди винне все, тілько не він: чорнило загусте і майже, перо дере, папір — кепський... А він є добрий!...

Отже бесіда премієр Вітоса в соймі прозвучало глухо і хрипло, немов дешевенький грамафон. Враження з його промови було таке, немов усі міністерства дали йому коротенькі справоздання зі своїх праць, а якийсь діловод ці кавалки сшив до дупи і дав Вітосови цей найновійший витвір хієнопятстовський для прочитання в соймі.

Ні жадної програми, ні розясення, ні оборони! Отже з цеї бесіди не можна було зробити якогось висновку про характер чи напрямок цього так званого кабінету "парляментарної польської більшости"...

Одно, що зрозуміли посли всіх без виїмки партій (звичайно крім хієни і пяста), що "в Польще зле се дзеє" і що "бендзє еще горжей"...

"Зле се дзеє", бо дорожнеча і загальне незадоволенне росте при політиці утиску і пригнічення не тільки малозаможних кляс але навіть цілих народів в Польщі, до яких належимо і ми Українці і відчуваємо ці утиски на своїй шкірі на кождому кроці: і в земельній політиці, і в шкільній, і в церковній.

Ще "зле се дзеє", бо в Німця готовиться вибухнути домова війна, проти якої мусить взяти участь і Польща (згідно із зобовязаннем Франції), а це грозить анступом Литви і Росії, яка вже присунула свої війска до польської границі і збудувала навіть підізні колійки...

Ще в Лізі Народів стратила Польща мандат, бо обрано тут замісць Скірмунта — Чеха Бенеша і збираютьсь поставити "квестію меньшсотий народніх". Польщі в Раді Ліґи Народів...

Одним словом — кругом зле... Ратуйся, хто хоче, сам! А уряд нинішній буде вести справи доти, доки його не повалять.

Таке було закінченне промови Вітоса, яко премієра уряду, який має безліч „проклятих питань і не може з ними справитись.

Чим же буде жити все суспільство Польщі, коли сам уряд не має ні віри в свої сили, ні конкретної надії на вихід із сучасної тяжкої ситуції, до якої дійшов під кермою хієнопястовського уряду Вітос?

Невже тим же, що й досі: надією на позичку заграницею, пригнобленнем і цькованнем хлопа Українця і взагалі інших „меньшостий", та поширеннем границь ще дальше — до Берліну і од моря до моря?...

Невже все це доконечне потрібно для добробуту республики польської- Чи може впрост затьмарилось в головах патентованих патріотів — ксьондзів, панів і старорежімних урядників?

Що-ж, апетит мають добрий, аби живіт витримав. **М. В.**



# ПРО СВОБОДУ ЗБОРІВ ПІД ПОЛЬСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

Львівське „Діло" пише:

През. Юл. Романчук, др. Вол. Охримович, др. Лев Бачинський, посол Сам. Підгірський і др. Ол. Марітчак скликали були 11. жовтня с. р. найповажнійших громадян на довірочну нараду, щоб застановитись над справою участи в Унії Товариств Ліґи Народів. Як відомо, наслідком рішення Ради Амбасадорів з 14. березня, 1923, Західно-українське товариство Ліґи Націй з осідком у Відні, яке в Унії репрезентувало Галицьку Україну яко окрему державну одиницю, втратило свої дотеперішні репрезентативні права. Таким чином Українці Галичини, Волині, Холмщини і Полісся втратили незвичайно важну міжнародню трибуну. З метою обговорення сеї справи і вирішення нашого становища в тому напрямку, чи маємо зрезиґнувати з участи в цій громадянській репрезентації народів, чи — навпаки — в краю створити Західно-українське Товариство Ліґи Народів і старатись добути хоч посередно голос в сій установі народів.

Зібранне було скликане по всім приписам закона (на основі § 2. про збори). Головою вибрано о. шамб. д-ра Ст. Юрика, секретарем Ф. Федорцева. Перед приступленнем до порядку, а саме перед рефератом д-ра Ол. Марітчака забрав голос радн. Ол. Барвінський і заявився проти основання Західно-українського Товариства Ліґи Народів в краю.

Опісля наступив реферат д-ра Марітчака. Окоро тільки бесідник почав говорити про Унію Товариств Ліґи Народів, нагло впав до салі нарад надкомісар поліції Вагнер з кількома озброєними поліціянтами. Він не обмежився переглядом запрошень, як се означує закон, але почав допитуватись, в якій справі скликано зібранне. Коли др. Вол. Охримович вияснив йому мету зборів і вказав, що в тій меті нема нічого протизаконного чи конспіраційного, бо вразі постанови про основанне Західно-Українського Товариства Ліґи Народів статут того товариства будуть внесені до воєвідства чи міністерства, надкомісар Вагнер попав на знаменитий концепт. Він заявив, що вже в самім запрошенню, в якому говориться про „заснования Товариства Ліґи Народів на західно-українських землях, добачує § 58c (головну зраду). Після такої поліційског заяви він списав присутних, щоби зробити донесенне до прокураторії і „з урженду" розвязав зібрання.

Негайно удались до дирекції поліції др. Вол. Охримович, др. Ол. Марітчак і Ф. Федорців, щоб запротестувати проти поведення поліції, одначе не застали дир. Райнлендера. З уваги на те на другий день (12. м. м.) згадані громадяни знову явились у дир. Райнлендера з протестом проти надмірної поліційної „опіки" і незаконного поведення надкомісаря Вагнера. Директор поліції зажадав предложення писменного протесту.

Клим Поліщук.

## „КАРА"

(Малюнок галицької дійсности).

—o—

...Було: горіло, аж небо палало... Часами, серед ночі, коли настирливі думи не давали спокою, а мягка подушка нагадувала собою роспечене залізо, він тихо виходив на двір і довго дивився на червоні заграви далеких пожеж...

Потім із села в село їздили жандарми і жовніри і чогось шукали...

Хтось такий сказав:

— Стережись!... Тебе так мають узяти!...

Се було безглуздям, а тому він тільки засміявся:

— Мене?!... Та з якої рації?! Ха-ха-ха!...

Той байдужо здвигнув раменами:

— Як знаєш... Ти-ж бувший стрілець...

Однак у серці повстала тривога:

— А й справді!...

З того часу був усе на поготові і коли одного разу почув коло воріт якийсь злодійкуватий гомін і тупіт кінських ніг, він негайно постарався зникнути.

Минали дні за днями, він переходив з одного села до другого, але до дому не вертався, бо його все ще шукали.

Якось до його рук дісталося число якоїсь брукової ґазетки, в якій знайшов своє імення. Писали: „Знаний бандит і саботажник Гриць Василишин утік на Чехи". Се звеселило його й разом з тим заставило подумати:

— А чому-б і справді не зробити так?...

Підбадьорений думкою, вирішив на прощанне відвідати рідних: батька старого і матір недужу...

Ішов цілу ніч і перед світом був у дома.

— Ой, сину мій, сину! — простогнала мати з постелі.

— Тікай скорше! — озвався з печі батько. — Дай хоч умерти спокійно!...

— Що сталося, мої рідні?... — скрикнув він і почув на те сльозно-криваву відповідь:

— Все село сплюндрували... Били чоловіків, роздягали жінок, різали худобу, забирали збіжже, безчестили дівчат, а все через тебе...

— Чого-ж то мало бути через мене? — спитався тихо.

— А того самого!... — закашлявся старий, спльовуючи в запічок. — Того самого, що не треба було за ту Україну аж три роки життя марнувати... Книжечок отих, що зі Львова, також не треба було читати... Підпанки Україну видумали й для того книжечки понаписували, але справжні пани мішніші... Ось, бачиш сам, яка Польща!...

— Мовчіть, тату! — майже зайкнув Гриць. — Ви-ж самі знаєте, що вони тут не мають права, щоб...

Нагло коло вікна щось зашелестіло й через хвилину заскрабало за двері. Він схопився з лави й відчайдушно кинувся до дверий, але вони самі відчинилися й перед ним стали ті, від кого він так старанно ховався. Він зробив несвідомий рух до вікна, але враз очі його прорізали вогнисті блискавиці й так покотився під ноги „гостів".

...Коли прийшов до памяти, то побачив себе в малій, брудній і темній кімнаті, з каміних стін якої стікали додолу великі краплі води. Глянув на двері, побачив одне лише коване залізо і зрозумів, що така є вязниця. Сів у кутку на підлозі і, дивлячись на маленьке, заґратоване віконечко аж під самою стелею, глибоко замислився:

— Кара?!... Ака?!... За що?!... Чи не за те, що все своє життя мріяв про волю свого народу?... Чи не за те, що три роки з половиною боровся за сю волю, починаючи карпатськими хребтами й кінчаючи Полтавськими ланами?... Чи не за те нарешті, що два роки гноївся в ямах Тухолі й прийшов до дому молодим старцем?...

Останнє слово вразило його самого. Вітхнув і в голос промовив його ще раз:

— Молодим старцем!...

І повільно, як на скрані кіна, встають перед його очами картини „старцювання" всього народу...

...Там — Росія, тут — Австрія... Там — жандарми, попи, Камчатка, Сахилин і „цар-батюшка", а тут — парлямент, пруські заробітки, мандри в чужі сторони і „добрий монарх"... Там Трепов і його „не жалеть патронов", а тут граф Баденій і його слуги вірні, що мали лиодей за скотину.

— Тепер темна вязниця і кара!... шепче щось у глибині душі. — Тут і там... тут і там... Тут і дам...

— І чому від такої кривди не збожеволіє ніхто?! — задає він собі болюче питання. — Чому ніхто навіть не дивується?! Чому ніхто не кричить, не лається, не сперечається?...

Покликали на допит до слідчого. Молоде, самозадоволенне, з маленькими, стриженими вусиками, лице слідчого нагадувало лице манекіна у вікні великоміської фризієрні. Байдуже глянув на нього, запалив цигару й сухо став допитувати його.

І він говорив рівним тихим голосом, але з таким дивним тоном і виразом, що навіть вартовому жовнірові, який стояв коло дверей, було видно, як йому важко стримувати в собі ті почування, які хвилювали його груди...

— Все одно, що на сцені... — думав жовнір про себе, відпроваджуючи вязня на його місце.

— Вийде один, — поговорить, вийде другий, — також поговорить, а потім...

Не скінчив своєї думки й підозріло глянув на вязня. — Той як певний у своїй правді, спокійно йшов поруч нього і також щось думав.

— У-у-у... бунтовщики, проклята!... — промимрив тоді жовнір у голос, але вязень не звернув на те ніякої уваги.

• • •

На другий день, як ще сонечко не сходило, взяли й повели на суд. З неймовірною огидою дивився він на лису й круглу голову полковника, що був предсідником суду, який здавався не людиною, а катом. Подивився в очі трьох суддів, що сиділи вряд коло довгого червоного стола і не хотілося навіть вірити, що вони справді настільки людяні, що потребують судити!... Жадоба крови так яскраво відбивалася в найменшому їх погляді...

Аж ось щось таке заговорив до нього оборонець. Говорив лагідно, ніжно і чуло як до дитини. З трудом зрозумів:

— Треба знати, як і що саме... Ви мусите мати відвагу... Оборона потребує фактів...

А він на те тільки похитував головою й безтямно проказував одне й те саме:

— Бачив, як горіло... Де кілька раз... Але, не знаю, з чого воно так... Був у дома все...

Кругла голова полковника заворушилася, а слідом за нею заворушилися голови суддів і він зрозумів, що се вже має бути суд, а там і кара. І, дивно навіть, як він міг не звернути уваги на те, як саме його судили, як говорив і хвилювався його оборонець, а лише чекав одного й неминучого...

— Винен... Кара — смерть... — врізався в мізок огидний голос із круглої, лисої голови.

Оборонець щось швидко-швидко говорить до нього. Він слухає й довго не розуміє, але враз догадується:

— Ах, так!... Розважає... Підбадьорує...

Ніяково всміхається й каже:

— Добре!... Добре!...

• • •

Він знову в темряві вязниці... Знає — скоро поведуть... Піде туди, куди пішло вже богато... Значить — не побачить уже сих сірих стін і маленького, заґратованого віконечка... Сонця також...

— Виходь!... — звучить з робленою суворістю жовнірський голос.

Встає, розправляє на руках „кайданки" й бачить перед собою чорне дно ями, в якій лежить скривавлений труп когось незнайомого, на якому його сорочка, що мама вишивала...

— Хвилину!... Хвилиночку!... — просить і, не чекаючи відповіді, виймає обгризок олівця й пише на клаптику паперу:

„Рідні, Мамо і Тату! Ви не знаєте, що вони тут не мають права, щоб панувати над нами. Знайте й віруйте, що земля наша і ми її. Коли вмру, то значить повстане хтось другий! Благословіть і прощайте!"

— Виходь! — гримнуло коло нього вдруге і груба рука жовніра штовхнула його в потилицю.

— Що ти робиш?! — повернувся він до жовніра. — То-ж за декілька хвилин я вже буду мертвий!... Розумієш, — мертвий!... І ти штовхаєш того, що буде мертвий?!...

І коли говорив се, то почув у собі таку шалену силу гніву, що забувся за все. Чорне дно ями й труп з вишитою сорочкою затанцювали перед його очами і він, не тямлячи себе, шарпнув руками так, що „кайданки" врізалися аж до кости й луснули, як папірова шворка. Тоді кинувся на жовніра, скрутив його під себе, схопив карабіна й побіг довгим темним коритарем вязниці. Біг і чув, як за ним важким гуком котилося щось і наздоганяло його. Став, повернувся й хотів стріляти, але в той час побачив свої зневечені руки, скривавлені кавалки „кайданкуф" і сказав:

— Беріть!... Беріть, нікчені! Кажу, — нікчемні ви, бо те, що робите тепер, сторицею віддячиться вашим дітям, страшними снами мучитиме ваших унуків і палити-ме пекельним соромом ваших правнуків!...

Далі він уже не міг говорити. Його звалили під ноги, товкли в зуби закаблуками, підводили в гору за вуха й тягли кудись, тягли...

На хвилину стала така ясна тверезість мозку. Бачить за собою мур, перед собою пять жовнірів з карабінами, а коло них офіцир із шаблею... Осторонь — оборонець...

Різко падає команда:

— Змір!...

Він бачить чорні дірочки люфів наладованих карабінів, блідні лиця й напружені очі жовнірів і знає, що мусить їм щось сказати... Мусить щось сказати, щоб вони знали...

Уста офіцира порушилися і одночасно з вистрілами, дивно пролунало врочисто-непереможне:

— Гину за Україну!...

...Сполохані на вязничному даху ворони, злякано залопотіли крилами й з диким галасом полетіли в пустельні осінні поля...

1923 р., 5. жовтня, м. Львів.



## ПІСНЯ ЖУРАВЛІВ

Кру-кру! Кру-кру! Пройшла весна
І хвилі радости кохані,
Надходить осінь холодна
Вся в непривітному тумані;
Пожовкле листє розсипає
Вітрам на забавку, на гру,
Збирайтесь, сестрички! Кру-кру!
Холодна осінь наступає.

Немов в колисці, в пеленках
Земля окутана дрімає,
Імлою куриться нам шлях,
У сірих хмарах пропадає;
Димами гори вповилися,
За хмари сонечко зайшло,
Умерло світло і тепло,
Квітки схилилися, повяли.

Ох, рідний краю! — Здоров нам будь!
Колиб ти знав увесь наш біль,
Як до тих нив, пожовклих піль
Тугою рветься наша груди!
То не роси дрібні каплини
Цілують зялі квіточки —
То наші сплакані гадки
До тебе линуть із чужини.

Кру-кру! Вижкий, далекий шлях
І серце крається журбою;
О, земле! Скажи, чому так
Важко прощатися з тобою?
Ні, не кажи! Самі се знаєм:
Ти наш родинний любий край,
Ти наше сонце і наш рай
І ми тому тебе кохаєм.

Кру-кру! Здорова будь, прощай!
Ми ще повернемося знову,
Як дзвінко задзвенить ручай,
Як весна вбере у цвіт діброву.
Ми віримо, що не во віки
Тебе тиснути-ме зима —
Пройде туга, пройде пітьма
І ти розплющиш знов повіки.

Роман Завадович.

Р. Л. СТІВЕНСОН.

# КЛЮБ САМОВБІЙЦІВ

(Перевід з англійського)

(Продовженнє).

(11)

— Його нема вдома, — сказав той, — але коли ви оставите тут лист і вернете завтра рано, то я буду міг вам сказати, чи і коли він схоче побачитись із вами. Чи ви хочете оставити й свій куфер? — спитав ще.

— Ох як радо! — закликав Сайлес але захвилю вже жалував, що зрадив своє зворушенне. Щоби проте направити лихо, він заявив з великою повагою, що він візьме скриню назад зі собою до готелю.

Товпа, яка бачила його нерішучість, глумилась з нього і відпровадила його до повозко обидливими словами. Сайлес, зневажений і перестрашений, просив слуг, щоби завезли його до якоїсь вигідної та спокійної гостинниці, десь недалеко.

Карита князя привезла Сайлеса до Крейвен Готелю на Крейвен вулиці і зараз відїхала, полишаючи його самого із службою гостинниці. Тільки одна кімната не була занята, вона мала вигляд малої печері, бул на четвертім поверсі і мала вид на задне подвіре. До тої пустельні, з великим трудом і нарікавнем, двох сильних портерів занесло скриню Не потрібно згадувати, що Сайлес цілий час ішов слід в слід за ними, а на кождім скруті мало не зімлів. — Хай тільки котрий з них поховзнеться, — думав він зі страхом, — і куфер може впасти через поруче на доливку готелевої салі; тоді те страхіття, яке поміщується в скрині, певне випаде і зрадить усьо. —

Коли ввійшов до кімнати, сів на край постелі, щоби відпочити по всіх тих муках страху, які щойно переніс. Але ледви тільки заняв місце, коли побачив нове небеспеченство; біля куфра клачів готелевий хлопець і дбайливо старався розвязати шнури, відщіпити защіпки і взагалі учинити всьо щоб скриню отворити.

— Лиши, най стоїть як є! — закричав Сайлес. — Я не буду відти нічого потрібував підчас мого постою в готели. —

— Коли так, то треба було оставити на долині цей куфер великий і тяжкий як церков, заворкотів хлопець. — Я не можу вгадати, що там є у тім вашім куфрі. Єсли це гроші, то ви богатші від мене. —

— Гроші? — повторив ще гірше занепокоєний Сайлес.— Як могло таке прийти на думку тобі, чоловіче? Там нема ніяких гроший і ти говориш, як дурак. —

— Гаразд пане капітане, — глумився хлопчисько, прижмуривши одно око. — Ніхто не зважиться порушити гроший вашого величества. Я такий певний, як банк, — додав він, — але що скриня важка, я не мавби нічо проти того, щоби випити за здоровле вашої вельможности. —

Сайлес втиснув в руку хлопця два наполеони*), звиняючись, що дає йому чужоземні гроші, але що інших не має, бо щотільки із Франції прибув. Хлопчище, муркотячи під носом щось незрозуміле, дивився з погордою то на гроші то на велику скриню, але нарешті вийшов.

Вже майже дві доби труп лежав в куфрі; нещасний Сайлес обнюхував уважно усі щілини і отвори. Але температура була зимна і через це скриня ніяк не зраджувала ще, що у ній міститься.

Сайлес усів біля неї і закривши руками лице, попав в важку задуму. Єсли він скоро не покінчить усього, то усьо скоро вікриється. Сам оден в чужім місті, без другів або спільників, єсли записка доктора його не вратує, він певне був страченим Ново-Англійцем. Він сумовито згадував за всі свої амбітні пляни про будучину; він певе не буде вже ніколи героєм і заступником свого рідного Бенгор у стейті Мейн. Він не буде посувався все вище і вище, з уряду на уряд, з одної почести до другої як він так залюбки любив собі уявляти. Він вже тепер напевне мусів оппращання із усьою надією бути колинебудь президентом Злучених Держав і лишити по собі статую, якаби прикрашувала Капітол в Вашингтоні. Тут він був, наче ланцом прикований до мертвого Англійця, якого труп лежав скулений в його куфрі; його він мусить за всяку ціну збутися, як не хоче бути вичеркненим із спису національної слави!

— Я не відважився перекazати усіх слів, ужитих молодим чоловіком проти доктора, проти трупа, проти пані Зефірини, готелевого хлопця, княжних слуг і взагалі проти всіх, що хоч посередно були замішані у це нещасте.

Коло семої години він зліз на вечеру; але жовта краска їдальні зденервувала його; йому здавалося, що всі присутні дивляться на нього з підозрінєм, а його думки щохвиля забігали на гору, до кімнати, де стояла скриня. Коли надійшов "вейтер", щоби подати йому сир, його нерви були вже так розсторені, що він підскочив на кріслі і розілляв решту пита, яке було в шклянці.

Коли відтак послугач запропонував, що заведе його до кімнати для курення, він боявся відмовити, хоч як й хотів він чимскорше вернути назад до свого небеспечного скарбу. Він зійшов по сходах на долину, до чорної, газом освітленої пивниці, яка тоді, а може ще й тепер, служить як приміщенне для курців в готели Крейвен.

Двох похнюплених мущин грало в білярду о заклад; біля них суетився спітнілий, худощавий маркер**); Сайлесови здавалося спершу, що більше нікого, крім них, нема в кімнаті. Але за хвильку, його очи побачили чоловіка, який запхався в найдальший кут і курив. Він мав спущений зір і виглядав дуже прилично і скромно. Він зараз знав, що це лице він вже колись бачив Помимо цілковитої зміни одежі, він розпізнав у нім чоловіка, що сидів на стовпі в переулку, який помагав йому нести куфер з карaити і назад. Ново-Англієць без вагання обернувся і втік і ніде не задержався, аж поки не замкнувся і не засунувся у своїй кімнаті.

Тут, через цілу ніч, серед найчорніщих думок, він пересидів біля фатальної скрині з мертвим людським мясом. Здогад хлопчиська, буцімто його куфер був повний золота, натхнув його новим перестрахом. Він не посмів ані зажмурити очий. Присутність чоловіка з переулка у кімнаті до курення переконала його, що він є і надалі предметом чорної змови.

Вже минула й північ, коли Сайлес, спонуканий якимсь дивним підозрінєм, отворив двері від кімнати і виглянув до сіний. Вони були тільки слабо освічені одним ґазовим свічником. Поодалік він побачив чоловіка в одежі готелевого послугача, сплячого на доливці. На пальцях Сайлес підійшов ід ньому. Він спочивав трохи на взнак, трохи боком, а правою рукою заслонився так, що не мож було роспізнати лиця. Нараз, коли Американець оттак над ним стояв зігнений, сплячий підняв руку і отворив очи, а Сайлес найшовся знов лице в лице із мущиною з переулка.

— Добраніч вам, пане, — сказав чоловік чемно.

Але Сайлес був занадто зворушений, щоб йому відповісти Він вернув мовчаливо до кімнати.

Перед досвітом, перемучений до тла, він заснув на кріслі, оперши голову на скрині. Помимо напружених нервів і такої лячної подушки, його сон був глибокий і довгий. Він збудився пізно, аж тоді, коли почув, що хтось остро ковтає до дверий.

Він чимскорше побіг отворити і побачив вчерішного хлопчиська.

— Чи ви є тим джентелменом, що їздив вчера до дому біля Бакс-Корту? — спитав він.

Загикуючись Сайлес відповів, що так.

— Коли так, то цей лист до вас, — додав послугач, подаючи йому запечатану коверту.

Сайлес роздер її і в середині найшов отті слова: "О дванайцятій годині". —

Він був точний до секунди; кількох міцних хлопів несло куфер перед ним; його самого заведено до кімнати, де сидів чоловік, гріючися біля ватри, з плечима оберненими до дверий. Стукіт богато людий, які входили й виходили і скригіт суваної по підлозі тяжкої скрині ніяк не були в змозі звернути уваги сидячого мущини. Сайлес стояв вижидаючи, майже конаючи зі страху, аж поки він ен зволить завважати його присутности.

Може минуло пять мінут, заки мущина поволи обернувся і виявив черти лиця князя Флорізеля з Бочемії.

— Ось як, мій пане, — озвався він строго, — ви надуживаєте моєї чемности. Ви прилучуєтеся до людий становиска тільки на це, щоби уникнути наслідків своїх злочинів. Аж тепер я розумію ваше заклопотанне, коли я відозвався був до вас вчера. —

— Справді, — закликав Сайлес, — я в нічім не чуюсь винуватий, крім у свій лихій доли.

Тут приспішеним голосом і з найбільшою фантазією, він став переповідати князю цілу історію свого нещастя.

— Я бачу, що я помилявся, — промовив принц, коли дослухав усього до кінця. — Ви не єсьте нічим іншим, а тільки жертвою. Будьте певні, що я не осуджу вас, а тільки зроблю всьо можливе, щоб вам помогти. А тепер — додав' приступім до діла. Отворіть сейчас скриню, щоб я побачив, що там міститься. —

Сайлес змінився на лици.

— Я боюсь й глянути на то-то — закричав.

(Дальше буде).

*) Золотий француський гріш, вартости 20 франків.

**) Записує гру, уставляє кулі і відбирає заплату.

















## НЮАРЧАНЕ!

Недільні горожанські збори на Бікон ул. будуть вельми інтересні для всіх Українців нашого міста.

Поза кандидатів, п. Алфред Новаковський буде промовляв та дасть вказівки про поліпшення нашого становища в політичному життю тутки.

П. Новаковський походить з Пенсилвaнії, де наші поселенці там знають добре його родину. Його брат Іван в Шенандо, Па., де живе і ціла родина, є активним робітником між нашими людьми.

Хтоб мав яку правну справу, або хотів якоїсь поради, нехай прийде до його офісу, де приймеся його щиро і уділиться йому ради безплатно. Офіс п. А. Новаковського знаходиться в Kiney Building, Room 311.





**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".**